

Hjemmetyskheds-Problemet.*)

Tale, holdt i »Studentersamfundet« den 13. April 1929
af **Lorenz Christensen.**

Det er ikke uden store Betæneligheder, jeg har paataget mig Opgaven at behandle Hjemmetyskheds-Problemet for denne Kreds. Ikke fordi Hjemmetyskernes Sag ikke skulde kunne lade sig forsvare i ét og alt — tværtimod! — men fordi jeg ved, i hvilken Grad Uforstaaenhed eller Vrangforestillinger er fremherskende, saavidt det drejer sig om dette Problem, og det til Trods for, at Temaet saa at sige indenfor Landets offentlige Mening har staaet paa Dagsordenen i næsten et helt Aarhundrede, og til Trods for mange indgaaende og i videnskabelig Henseende værdifulde Undersøgelser af Tyskhedens Stilling i Slesvig. Betænelig er jeg ogsaa, fordi Drøftelsen af det foreliggende Spørgsmaal i eminent Grad er følelsesbestemt og let forleder til at glide over i en mere eller mindre aggressiv-polemisk Diskussion. Hvor Hjærtet bestemmer Synspunkterne, er det som oftest forgæves, man gør fornuftmæssige Grunde gældende. Vanskelighederne er engang kort og tydeligt bleven fremhævet i et Brev, en dansk-nordslesvigsk Akademiker tilskrev mig: »Spørgsmaalet dansk eller tysk er jo meget let løst i Dagliglivet, men det er jo uløseligt i Affektens Timer. Det er løst i Underbe-

---

*) Denne Afhandling har Redaktionen af Sønderjyske Årbøger ment at kunne optage som et ejendommeligt Vidnesbyrd om, hvordan en Hjemmetysker i vore Dage søger at forklare Hjemmetyskhedens Oprindelse. Optagelsen betyder naturligvis ikke, at Redaktionen på nogen Måde godkender Forfatterens Fremstilling eller Synspunkter.

vidstheden, men uløseligt i Bevidstheden, det kan løses i Talen, men ikke let i Skriften.« — Ja, saadan er det. Hvordan kan jeg saa vove at ville tolke mine nærmeste Landsmænds Sag, og skulde jeg ikke anse det for ørkesløst at tale i en Kreds, hvor Bevidstheden om en absolut indre Overlegenhed overfor den lille Befolkningsdel, jeg selv regner mig til, i — saavidt jeg kan skønne — absolut fremherskende Grad vil være til Stede, og hvor jeg maa regne med Muligheden af, at maaske den ene eller den anden slet ikke kan forstaa, fordi man ikke vil forstaa? Dog Sagen er Kampen værd, og derfor vil jeg tage det foreliggende Problem op til Behandling.

Ser vi i denne Stund tilbage paa Slesvigs Historie, saa er det, der frembyder sig for vort indre Blik, en lang Kæde af Kamp og Nød, af Lidelser og Forfølgelser, af Forbitrelse, Angst og Sorg. De nationale Modsætningsforhold dukker op i Trediverne af forrige Aarhundrede, Kampens bitreste Aar kommer i de følgende Aartier. Fra dansk Side kender man denne Udvikling især i den Fremstilling, Peter Lauridsen har givet af den. Denne Periode, der skildres som den Tid, da »Sønderjylland vaagnede«, staar her i et rosenrødt Skær af Heroisme og Patriotisme; vi orfarer her om den Periode, i hvilken Nordslesvigs Danskhed vokser frem til national Selvbevidsthed, styrkes i Villien til at hævde sit eget, sin Folkelighed, sit Sprog og sin Kultur. Ganske sikkert er det noget Stort, der dengang bryder frem i Befolkningen derne, og hvor dybt denne aandelige Nyorientering maa være gaaet, særligt henimod Revolutionsaaret 1848, kan vi maaske bedst skønne, naar vi mindes, hvor dybt en Mand som Kristen Kold endnu 1838—39 blev skuffet, da han saavel ovre ved Vestkysten som

ogsaa i Aabenraa mødte saa megen Tyskhed. Den Forknythed, der var en Følge af de for ham saare sørgelige Indtryk, blev jo saa en af Hovedaarsagerne til, at han besluttede sig til at gaa udenlands. I Begyndelsen af Fyrrerne begiver han sig paa Rejsen til Lilleasien. Vi har talrige andre Vidnesbyrd om, hvordan Brydninger opstaar mellem Dansk og Tysk i den Periode, da den sig selv bevidste Danskhed bryder frem; som Symptomer herfor kan nævnes Peter Hiort-Lorenzens danske Tale paa den slesvigske Stænderforsamling den 11. November 1842, Folkefesterne paa Skamlingsbanken fra 1843 af, Aabningen af Højskolen i Rødding i 1844. Men det var dog alt kun de første Stormvarsler for den Orkan, der senere brød løs. Slesvig-Holstenismen og Danmark staar i Treaarskrigen i aaben Kamp imod hinanden. Og fra nu af gror Hadet sig fast i Menneskenes Hjærter, bestemmer Forholdet mellem Dansk og Tysk, skaber Utryghed, Nød, Bitterhed og varig Strid særlig der, hvor begge Folkeligheder mødes. Sprogkampen begynder, Tvangssystemet bringes her for første Gang i stor Udstrækning til Anvendelse overfor den Befolkningsdel, der stiller sig afvisende overfor den herskende Stat eller rettere maaske: overfor dens Forvaltningsmetoder. Der er kun faa i denne Periode paa dansk Side, der ser betænkeligt paa det Tvangsregimente, der dengang gennemføres i det saakaldte blandede Distrikt; hele Danmark stod bagved dette; man vilde, at Tyskheden skulde udryddes, at Befolkningen blev dansk i Sind og Skind, saa langt Folkesproget rakte dernede. Kun faa protesterede, nemlig de skjæmtvis som »Klosterbrødre« benævnte Tilhængere af Klosterpolitiken, som Knud Knudsen, Trøjborg, Cornelius Appel, Sigfred Ley i Visby, I. P. Jen-

sen den ældre fra Lavrup og Aug. Beck i Visby. Selve Røret fortjener næppe særlig Opmærksomhed, blev ogsaa uden nogensomhelst politisk Betydning, ja fremkaldte for det meste vel kun et medlidende eller haanligt Smil; men Danskerne har Ret i, naar de nuomstunder ved Lejlighed mindes denne Bevægelse, der blev baaret af retlinede og dygtige Mænd med selvstændig Tankegang, og efter at det tilfulde har vist sig, hvor sunde og fornuftige selve Principperne var, der blev baaret frem af den nævnte Kreds af Mænd. Klosterpolitikens Væsen og Formaal var, som dens Leder C. Appel senere engang har skrevet, »kort og godt hverken mere eller mindre end at føre Ordet for, at naar den fortyskede, men i Grunden og i Munden danske Del af Slesvig i Aand og Sandhed skulde gjenerhverves for Danskheden, da kunde det kun lykkes ved en aaben, fri og frigjørende Brug af aandelige Vaaben, i hvilken det ærlige og varme danske Vidnesbyrd baade mundtlig og skriftlig — i Forening med en tilsvarende Frihedsfærd i det hele — kunde faa Lov og Rum til at prøve Styrke med den kunstige Fortyskning, der igjennem Slægtled havde tynget som et Mareridt paa Mellemslesvig og havde fundet Ly og Raaderum under selve den danske Regjerings Varetægt.« Her blev Ordet ført for en frisindet Politik, men Voldspolitikken, d. v. s. den danske Sprogpolitik i Mellemslesvig, beholdt Overmagten, og Modsetningerne mellem Dansk og Tysk skærpedes dermed mer og mer. Den videre historiske Udvikling er bekendt. 1864 kom, Landet blev præjsisk, og Kursen vendte. Nu satte en Fortyskningspolitik overfor det danske Mindretal ind, der med Tiden blev mere og mere haardhændet, alt efter som Modstandsvillien og -evnen tog til i Styrke. Men nu hændte det igen, at

mere besindige Tilhængere af det herskende System vendte sig imod det tyske Voldsregimentes Foreteelser: Erich Schlaikjer begyndte ved Slutningen af 90-erne sin Polemik, Amtsgerichtsrat Jürgensen og Angelboen Theodor Brix vendte sig saa nogenlunde til samme Tid imod Tvangssystemet. Senere tog Martin Rade og Johannes Tiedje i »Die Christliche Welt« til Orde, og saa fulgte sluttelig Fredsforeningens betydelige Arbejde under Ledelsen af Pastor Schmidt, og med saa fortræffelige Medarbejdere som Pastor Karl Vogel i Holebøl, Lægen Dr. Krey i Sønderborg og den hjemmetyske Folkeskolelærer Christian Tränckner. Højtansete tyske Videnskabsmænd som Hans Delbrück og de tyskfødte Slesvigere Friedrich Paulsen og Julius Kaftan krævede en liberal Behandling af det danske Mindretal, og i samme Retning gik i sin Tid ogsaa Bestræbelserne, en saa fornem Politiker som Friedrich Naumann udfoldede. Enhver, der sætter sig ind i det Arbejde, der er bleven udrettet af Mænd som Schlaikjer og Tiedje, af Præsterne Schmidt og Vogel, til Lettelse af de trange Kaar indenfor det kulturelle Livs Omraade, Danskerne i Nordslesvig maatte leve under, maa anerkende, at det er et mandigt og stort Værk, der her er bleven udrettet, selv om Resultaterne i det praktiske Liv blev nok saa smaa, maa anerkende at dette Værk betegner en vigtig Milesten i mit snævre Hjemlands Udvikling henimod taaleligere og retfærdigere Nationalitetsforhold. Dog: ser vi paa det hele, viser det sig, at der hverken i den danske Tid efter Trearskrigen indtil 1863 eller under Prøjsernes Regimenter var Muligheder for en frisindet Mindretalspolitik. Magtprincippet var stadigvæk raadende. Og dermed uddybedes Modsætningsforholdene mellem

Nationaliteterne indbyrdes dernede som heroppe. Dermed skabtes denne Atmosfære af Mistillid, Had, Forbitrelse, der sidenhen gjorde sig gældende i det danske Folk overfor alt, hvad der var tysk, og som fandt sit mægtigste og dybestgaaende Udslag i Signalfejden 1872, der siden gav Stødet til de hæftige Angreb imod Mænd, der ikke udelukkende vilde fordømme det tyske Folk, men ogsaa fandt anerkendende Ord for de ædle og gode Kræfter i denne Nation — som især Karl Gjellerup og Dr. Frederik Poulsen. Det Skældsord, der rettedes mod disse Mænd — Germanernes Lærling — er i sidste Omgang jo saasent som for knap halvandet Aar siden bleven slynget mod Prof. Karl Larsen. Uvillien mod Tyskland dominerede i Danmark. Krigsaarene og de første Efterkrigsaar har tilfulde bevist det. Nordslesvig stod imellem, forhindrede en Forstaaelse Folk og Folk imellem.

Dog denne fragmentariske Skitse af Forholdet mellem Dansk og Tysk skal nu lede os hen til det Spørgsmaal: Hvordan har i al den Tid selve Tyskhedens Stilling som Folkelighed i Grænseomraadet været, eller anderledes udtrykt: Hvordan stillede man sig til Hjemmetyskerne? Til Hjemmetyskerne vil her sige: til den Del af Befolkningen i Nordslesvig, der er hjemmefødt i Grænseomraadet og mere eller mindre har Vestjysk som Modersmaal eller Omgangssprog, og som efter hele sit Væsen er ensartet med den dansksindede Del af Grænsebefolkningen. Hvordan var og er altsaa Omdømmet om disse Hjemmetyskere i den danske offentlige Mening?

Jeg kunde næsten fristes til at sige: Nævn mig et Skældsord, der ikke er bleven anvendt paa Hjemmetyskerne, og jeg betaler en Daler for hvert saadant

et Ord. I Presse og Litteratur har man overbudt sig selv siden Midten af forrige Aarhundrede i at ned-sætte Hjemmetyskerne i almindelig Agtelse. Kun ved en sjælden Lejlighed træffer man paa et mere be-sindigt Ord, hvor det anerkendes, at en Slesviger af anstændige Grunde er tysk, føler sig som Slesvig-Hol-stener af en dyb og ærlig Overbevisning, at det er en Hjertesag, han kæmper for, og hvor det konstateres, at det mangen Gang netop er de dygtigste og mest begavede i Befolkningen, der slutter sig til det tyske Parti. I en ligefrem utrolig Grad lyder de værste Skældsord mod Slesvig-Holstenerne i Almindelighed og mod Hjemmetyskerne i Særdeleshed. I hysteriske Romaner af Laura Kieler karakteriseres vi som For-rædere og Overløbere — læs: f. Eks. »Hvem kastede den første Sten?« — og ellers benævnes vi som Angi-vere, Kujoner, Renegater — i Andreas Graus Termi-nologi endog som Spytsslikkere. I alle Fortællinger fra Grænsekampen spiller vi den ynkeligste, mest foragtelige Rolle, som i Romaner af Hansigne Lo-renzen (alias Sven Tange), af Nicolai Svendsen i »Mens Stormen raser«, af Peter Skovrøy, i Romaner af konge-rigske Forfattere som f. E. Morten Korch. Dog vi vil gaa udenom denne ondartede Kritik og Karikatur, vil høre mere besindige Stemmer, der maaske kan føre os videre til Forstaaelse af det for mangen Dansk saa uforstaaelige Fænomen, nemlig: Hjemmetyskhe-den.

Som en Mand, der i det mindste havde Villien til en mere saglig Vurdering af Hjemmetyskernes Stil-ling, nævnte jeg allerede Cornelius Appel. Han traadte i Begyndelsen af Tredserne i Skranken for en human Behandling af de tyske Slesvigere, fordi han haabede, at man derigennem kunde vinde de

dansktalende Beboere i Mellemslesvig, som var tysk-sindede, men, som han paa Grund af personlig Erfaring konstaterer, dog ikke var egentlig anti-danske. Men denne Fordring hindrer ham ikke i at rette de skarpe Angreb mod selve Hjemmetyskerne, der efter hans Skøn har sveget deres Folkelighed. Jeg citerer til Bevis herfor efter en Afhandling: »Det er slet ikke Lige for Lige«, der er bleven publiceret i Sønderjydske Aarbøger 1893. Her forarges Appel over de tyske Paastande, hvorefter det i Nordslesvig talte Jysk ikke skal være en dansk Dialekt, og selv om jeg er villig til at anerkende, at han i selve Sagen har Ret — for vort Almuemaal dernede er ogsaa efter mit Skøn af dansk Rod, og jeg tror at maatte sige det, uden at jeg rigtignok kan tillægge mig en Sproggranskers Autoritet — altsaa: selv om Cornelius Appel i Sagen selv har Ret, saa overskrider han dog i sin Polemik langt Sømmelighedens Grænser. Han siger nemlig: »Saalænge vi ikke indrømmer Tyskerne, navnlig maaske Hjemmetyskerne, Ret og Evne til at føre Bevis for, at der overhovedet slet ikke findes et dansk Folk og et dansk Sprog, eller vel endog Bevis for, at vi maaske i Grunden slet ikke selv er til og altsaa ikke med Føje kan eller maa stole paa vor egen umiddelbare Bevidsthed og Erfaring: saalænge kan vi danske Sønderjyder og enhver Dansker med et roligt Smil lade disse »Paastande« gaa ind ad det ene Øre og ud af det andet. Hjemmetyskernes Paastande, Vidnesbyrd og Beviser er lige saa velkjendte som grundig underkjendte af enhver fornuftig dansk Mand, der i nogen Maade har holdt Øje med Hjemmetyskeriets Færd fra først til sidst, og selv den Omstændighed, at der endnu i vore Dage midt i den præjsiske Landdag opvartes med hine forfløjne Udta-

lelser om det nordslesvigske Folkesprog som ikke rigtig dansk, og det af Mænd, der burde vide det bedre, vil kun være at lægge Mærke til som et Vidnesbyrd af første Rang om, hvilken forvorten Blindhed en forloren Folkelighed fører med sig. Det er altsaa overflødigt selv kun i mindste Maade at ændre Indvendingerne mod Sønderjyllands oprindelige og rodægte Danskhed, Indvendinger, der stammer enten fra fuldstændig Ukyndighed eller fra de forstyrrede Hjærner hos Hjemmetyskerne, disse uhyggelige Folkevrang, eller endelig maaske fra fanatiske stortyske Missionærer, for hvis Hovmod alt Dansk er en retløs Ubetydelighed.« . . . .

Saadan skønner Appel. Han hører til de maadeholdne, hvis Maadehold inidlertid her viser sig at være af en særegen Art.

Dog større Interesse end Appels Karakterisering af Hjemmetyskerne fortjener de Undersøgelser, der for nu rigelig en Menneskealder siden er blevet gennemførte af en højtanset Historiker, der sidenhen har haft en afgørende Indflydelse paa Grænsedragningen af 1920: jeg tænker paa Magister H. V. Clausen. Paa Grund af et yderst omfattende Enquêtemateriale har han i 1894 i »Sønderjydske Aarbøger« publiceret en Afhandling: »Nordslesvig 1863—93«, der giver en indtrængende og sikkert ogsaa, saavidt Kendsgerninger fremføres, gennemgaaende paalidelig Fremstilling af Forskydningerne mellem Dansk og Tysk i Grænsedistriktet i den forannævnte Periode. Undersøgelsen er yderst værdifuld, giver efter min Mening den bedste Oversigt over Nationalitetsforholdenes Udvikling paa Landet fra denne Tid, men desværre kan det ikke noksom betones, at Sagligheden ikke i fjerneste Grad kan staa Maal med Under-

søgelseernes Grundighed. En Inddeling efter det Princip, at alle Mennesker, der er gode og agtværdige dernede, er danske, og alle onde og modbydelige Mennesker dernede er enten Hjemmetyskere eller saakaldte blakkede, lader det jo fra Begyndelsen af staa klart for alle og enhver, at her vil det skorte stærkt paa Objektivitet. Denne Mangel paa Objektivitet forleder endogsaa Forfatteren til at bedømme en og samme Handling som god eller slet, alt eftersom den gaar til Gunst for Danskerne eller i modsat Retning. Hvor nemlig Tysksindede gaar over i den danske Lejr, konstaterer han med Tilfredsstillelse en overlegen Selvbevidsthed, en voksende indre Styrke hos Danskerne, der gennemsyrrer Folkebevidstheden i det hele, hvorimod en Nyorientering til Gunst for den tyske Sag som Regel skal være Resultatet af Vold og Tryk. Med Tilfredsstillelse bemærker han: »En ikke ubetydelig Del af de indkomne er heroppe blevet dansk, nogle både i sind og sprog, andre i sind men ikke i tale, atter andre nok i tale men ikke i sind. Det går måske flere som en Hamburgersadler, der taler dansk med sin kone, som er fra Lippe-Detmold; de kan til nød forstaa hinanden. I den grad virker Nordslesvigs overvældende danskhed, at mand og kone taler dansk sammen, skønt de dårligt kan. Kun ned mod Flensborg fjord beholder de i reglen deres tyske tale, men selv her finder man tyskfødte folk, som er ivrige danske....« Dette siges ligefrem med Stolthed; det er aabenbart Forfatterens Mening, at det at lave Proselytter er en hæderlig Sag, saafremt det blot sker fra dansk Side. Ellers ikke, gudbevares.

Dog nu vil vi nærmere orientere os om, hvordan det staar til med Hjemmetyskerne; ikke med deres

Styrke og Tal, for det interesserer her ikke, men med deres Mentalitet. Og da det viser sig, at H. V. Clausen til Trods for sine dybtgaaende og vidtrækkende Forskninger i næsten alle Tilfælde har maattet konstatere, at det er højst usle og foragtelige Grunde, der har bestemt Nordslesvigere til at slutte sig til det tyske Parti. Udtrykkelig bemærkes det, at Tyskheden — ved Siden af de Danskes Udvandring og ved Trykket fra oven — er bleven fremmet »ved de daarlige sider hos menneskene: Forfængeligheden, magtsygen, begærligheden, ynkeligheden.« Jeg citerer — næsten mere for Morskabs Skyld, omendskønt Sagen er gravalvorlig: »Rent tåbelige årsager kan skabe Tyskere. En mand havde så flink en løjtnant at være oppasser for, mens han var soldat; så blev han tysk og har også fået sin fader draget med, mens denne tidligere var saa dansk, at han ikke vilde tale med en Tysker. — Den bedste er dog den mand, som gik over, da han kunde få sin so billigere bedækket af en Tyskers orne end af en Danskers, og når han kommer trækkende med soen til Tyskeren, giver denne ham tilmed en halv bajer og en cigar. Af andre personlige grunde kan nævnes: En har to døtre, som er tyske lærerinder; en blev ikke danebrogsmand, skønt han mente at have fortjent det; en vilde den danske regering ikke erstatte det tvangslån, han havde måttet yde tvangsregeringen; en blev døvd ved Danvirke og fik ingen invalideerstatning fra dansk side; en deserterede i 1864 og måtte skaffe sig et påskud til at besmykke sin faneflugt med. . . .« Saadan gaar Fremstillingen videre; det hele er en grov Forenkling af Motiverne, der i enhver Henseende maa føre til et Vrangbillede af Hjemmetyskhedens Mentalitet. H. V. Clausen har endnu forsøgt at give en sammenfat-

tende Karakteristik af de Tyskere, der findes indenfor et enkelt Sogn. Han vil — som han selv siger — præsentere fuldstændige Suitter af disse Tyskere, for derved kommer man straks de forskellige Typer ind paa Livet. Jeg vælger den Fremstilling, der gives af Tyskerne, som findes i Sognet betegnet D. Altsaa:

1) Første matador i sognet. Dygtig mand med mange tillidshverv. Tysk af forfængelighed; har en preussisk orden. Blev brugt af en tidligere landråd som Spion. Agitator.

2) Energisk og begavet. Også dygtig i munden, både i god og ond mening; men fordrunken og på fallitens rand. Faderen var tysk; selv var han oprindelig dansk, indtil han blev uklar med herredsfogden i den danske tid. Kan tysk.

3) Rejste til Danmark for ikke at blive soldat, men da hans kæreste længtes efter ham, måtte han for at komme hjem og blive gift med hende, gå over til Tyskerne. Gik så preussisk soldat og kan derfor lidt soldatertysk. Må hentes til valg.

4) »Et åfent hoi«, en begavet mand med åndelige interesser. Den eneste i herredet, der kender noget til tysk litteratur, Konen er dansk og holder ham i ligevægt.

5) Ikke til at blive klog på. En siger, at han gjerne vil slippe Preusserne, og at han kun er bleven tysk for at få lov til at bosætte sig hjemme efter et ophold i Amerika. Andre siger, at han virkelig er tysk. Forfængelig, beregnende. Dygtig Landmand; rig. Kan »feit« lidt tysk.

6) Tysk ved arv. Vilde dog i 1870 grumme nødig med til Frankrig og kom til egnens danske leder for at søge råd. Denne foreslog ham at flygte til Fyn, men han var ikke modig ved det heller. »Så tager de

jo min gård«. Med nogle andre Karle kom han dog ned til stranden for at blive sat over, men fiskerne var på søen, og den ene gjorde den anden ræd, saa enden blev, at de opgav at rømme, og vor mand måtte med i krigen. Kan soldatertysk. Duer ikke meget. —

Alt dette ved H. V. Clausen at fortælle. Til Slut kommenterer han saa: »Skarpt at skille forskellige kategorier ad, går ikke an, dertil er menneskene for sammensatte. Flere motiver kan virke sammen til at danne Tyskere, arv og forfængelighed, dumhed og fejghed.« Og efter at Tyskerne i denne Dur er bleven gennemheglet paa mange Sider, og efter at de saakaldte blakkede i tilbørlig Grad er bleven rakked ned, altsaa de, der staar mellem de nationale Lejre, aander Forfatteren ligefrem befriet op, naar han omsider naar saa vidt, for at kunne forherlige de danske Sønderjyders herlige Dyder og oprigtige stolte Sindelag. »Så er vi da endelig gennem megen ynkelighed nået frem til det trofaste og mandshjærtede store flertal af det nordslesvigske folk, som hverken har tabt håb eller mod. . . .«

Er det ikke en Selvfølge, at et saadant Folk af Undermaalere i kulturel Henseende, af slette og forkomne Subjekter, som disse Hjemmetyskere efter denne Fremstilling er, ogsaa efter Forfatterens Mening i en Haandevending maatte kunne blive assimileret, naar de kom ind under det danske Kulturs og Folkelivs ophøjede Stade. Jo, det kunde jo slet ikke gaa anderledes. H. V. Clausen siger det selv! Han beregner selv, at Nordslesvigs Landbefolkning kun omfatter 6 pCt. tysksindede, der virkelig er hjemmefødt. I denne Sammenhæng bemærker han saa: »Og hvor mange af dem vil vedblive at være det,

når landet igen bliver dansk? Ikke hver tredje, tør jeg rolig påstå. Den hele af Tyskerne konstig opførte bygning vil falde i støv.« Nu er Nordslesvig bleven dansk, men den her fremsatte Profeti er ikke bleven opfyldt. Der eksisterer ikke nogen som helst Symptoner paa, at Tyskheden er rede til at lægge sig hen og dø, saa nøjagtig man ogsaa opererer med statistiske Tal for at bevise, at Tyskheden i det lange Løb ikke vil kunne hævde sin Stilling.

Men lad os se alvorlig paa Tingene. Hvori ligger det, at der overhovedet eksisterer Hjemmetyskere, at en Del af Befolkningen i Slesvig, selv med dansk Hjemmesprog, nu har sluttet sig til den tyske Kulturkreds, med al Hjærtets Inderlighed og Kraft føler sig knyttede til det tyske Aandsliv eller — hvor saadanne sublime højere Principper ikke er raadende — af Vane, Tradition, ydre Forhold, paa Grund af Affinitet, af venskabelige eller forretningsmæssige Forbindelser ere tysksindede. Grundene er, at Slesvig er Grænseland. Her mødtes aandelig-kulturelle Strømninger fra Nord og Syd allerede Aarhundreder igennem, her har bestemte statsretlige Udviklingstendenser været bestemmende for, at det Tyske allerede i en Tid, da dets Kvalifikation som en for det magtpolitiske Spil vægtig national Faktor endnu slet ikke var erkendt, kunde vinde frem mod Nord, langt op i Slesvig. Og denne Udvikling danner Grundlaget for, at der samtidig med, at Nationalitetsideen bryder igennem indenfor de forskellige evropæiske Samfund, ogsaa i Slesvig-Holsten trækkes nationale Skillelinier op. Og her endog med større Intensitet end andetsteds, med voldsommere Rystelser af Samfundsordenen, og med mere vidtrækkende Virkninger og Følger. Jeg har allerede

paavist, hvordan Tysk og Dansk paa denne Maade kom til at staa overfor hinanden. Danmark tabte mest i sin nationale Sag, da det havde Magten i Slesvig i Tiden mellem Krigene, og sidenhen tabte Prøjsen-Tyskland det meste af sin Position i Nord-slesvig, da de herskede over Landet og troede at kunne regere Folket med haard Haand. Den magt-politiske Indstilling overfor det i folkelig Henseende fremmede Element var i begge Tilfælde Agens til det Frafald, der indenfor Befolkningen stadig har gjort sig gældende overfor den herskende Stat siden Midten af forrige Aarhundrede. Staten troede med Vold at kunne fratage Grænsfolket dets Særpræg, dets særegne Interesser og Aspirationer, at kunne assimilere, absorbere, opsluge, opsuge Mindretalelementet, men Staten magtede ikke den Opgave, den havde paataget sig. Dette er en Kendsgerning, og det er derved ganske ørkesløst at drøfte det Spørgsmaal, hvorvidt Danskerne havde større Ret end Tyskerne til at gennemføre en Denationaliseringspolitik. Cornelius Appel er i den ovennævnte Afhandling inde paa den samme Tankegang, vi nuomstunder ofte træffer paa i den danske offentlige Mening: overfor den hjemmetyske Befolkning er det derefter berettiget systematisk at fremme Assimileringsprocessen, for det er kun — efter nyere Terminologi — Aftyskning; men Germanisering paa Slesvigs Grund er og bliver en Forbrydelse overfor alt folkeligt Liv, maa efter den samme Version føre til kulturel Afmagt, folkelig Død, er kort sagt ren og skær Denationalisering, Gewalt. Denne Sondring kan ikke godkendes. Danskerne brugte Vold før 1864, og Prøjsernes Fremfærd efter 1864 var derfor de facto til en vis Grad Lige for Lige! Det kan bestemt ikke nægtes.

Det kan jo, efter de herskende naturlige etnografiske og geografiske Forhold, slet ikke være anderledes, end at der i Grænseomraadet hersker højst forskelligartede folkelige som nationale Interesser og Orienteringer, at ogsaa et Antal af Mennesker er tilstede, der staar mellem Lejrene og er vaklende overfor de Indvirkninger, de fra de forskellige Sider er udsatte for. Slesvig giver netop i sine ejendommelige Sprogforhold et særligt indtrængende Bevis for, hvor kompliceret disse Forhold maa og kan være. I selve Nordslesvig er paa Landet den jyske Dialekt fremherskende, men i mange Variationer, der af en Hjemmefødt let kan skelnes og uden videre forraader Vedkommendes Hjemsted. Da jeg i Februar 1920 skulde ledsage et Tog med Afstemningsberettigede fra Köln hjemefter, kunde jeg alene derved, at jeg ved Gennemgangen af Jernbanevognene lyttede til de Hjemrejsendes Tale, konstatere, hvilke Landsmænd i snævre Forstand der havde samlet sig i de enkelte Kupeer: om det f. E. var Folk fra Aabenraa- eller Haderslev-Eggen, om det var Alsingere eller Vesterboer. Selv altsaa langt ude i det Fremmede havde denne Særegenhed i Talen ikke tabt sig, til Trods for, at mangan en maaske i mange Aar ikke havde haft Lejlighed til at tale sit Hjemssprog. Ved Siden af den danske Dialekt tales i de nordslesvigske Byer ikke saa lidt Højtysk, hvad der maaske er særdeles paafaldende i Sønderborg, og til Dels ogsaa Plattysk, særlig ude i det sydvestlige Hjørne af Landsdelen, i Tønder- og Højer-Eggen. Rigsdansk tales selvfølgelig af alle Indvandrede fra Norden Kongeaaen, og ogsaa i ikke saa faa hjemmedanske Familier, der vil med i Tiden, og nu ikke finder det pænt mere, at tale Dialekt. Hvorvidt der endnu paa

det danske Statsomraade tales Frisisk, er mig ikke bekendt, omendskønt jeg sikkert tør gaa ud fra, at Sproget i enkelte Familier ovre ved Vestkysten, særlig ude ved Kogene, endnu benyttes, i det mindste ikke er glemt. Tager vi saa endnu Hensyn til, at Sproget endnu langtfra altid dækker Sindelaget, og at selve Sprogfamilierne ikke uden videre, i det mindste ikke fuldkommen, lader sig subsumere under de to Overbegreber Dansk og Tysk, — jeg tænker paa Frisisk — saa faar vi først et Indtryk af, hvor umaaelig vanskelig Nationalitetsforholdene i Nordslesvig maa være.

Hvor ofte er det ikke bleven paapeget, hvordan Skillelinierne gaar midt igennem Familierne, hvordan Mennesker af en og samme Slægt har absolut modsatte nationale Tilknytningsforhold. H. V. Clausen fortæller, at han havde hørt om to Brødre, der boede sammen og havde et Skab til fælles Brug; over den ene Dør var der anbragt et Danebrog, over den anden den præjssiske Ørn; Sindelaget skilte dem altsaa. Clausen mener dog, at saadanne Forhold var sjældne. Det er muligt, at denne Formodning stemmer for Halvfemserne; nu gælder det bestemt ikke mere. Jeg kender flere Tilfælde, hvor Søskende staar i forskellige Lejre, og vil her kun pege hen paa et særligt betegnende Tilfælde: Grev Otto Didrik Schack til Schackenborg, der er Amtmand i Tønder og en af de mest ansete danske Embedsmænd i Grænseomraadet, medens Broderen Grev Christian Schack er præjssisk Overførster og Premierløjtnant i den tyske Hær. Hjemmetyskere findes i et stort Antal af Familier dernede, ogsaa f. E. i H. P. Hanssens. Hvor Faderen eller Bedstefaderen før var tysk, er Sønnen dansk, og omvendt; efter Sigende, og maaske med

Forbehold, kan her nævnes Nis Nissen og H. C. Lei. Vi har hernede danske Mænd med Navne som Becker, Fischer, Kaufmann, som Deichgräber og — ogsaa et meget bekendt Navn, omendskønt Navnet af en Indvandret nordfra — Seidenfaden. Vi har hjemmetyske Familier med Navne som Kragh, Kjær, Kolmos, Nørrelykke, Skau, Rasmussen, Petersen, Jørgensen, Jessen, Fuglsang, og med mange andre Navne af dansk Afstamning. Den tysk-socialdemokratiske Borgmester i Sønderborg hedder Jacobsen, den tyske Borgmester i Tønder hedder Thomsen. Saa umaadelig brogede er Nationalitetsforholdene. Et Vidnesbyrd herom er endnu de ejendommelige Fremtoninger, der dernede i vore Dage kan spores indenfor Litteraturens Verden: Dansk-Friseren Martin Lorenzen publicerer sine Digte paa Dansk, Tysk, Plattysk og Frisisk, Lægen Hans Storm i Graasten sine Digte paa Dansk og Tysk, Marcus Lauesen har i sine »Guds Gøglere« skænket os en Poesi af moderneste Tilsnit, hvorved han næsten helt fornægter sin Samhørighed med Hjemlandet, Alsingeren Martin N. Hansen giver jordbundne Dialektskildringer i Vers. Thora Hartwig skriver sine litterære Arbejder paa Tysk, den purunge Forfatterinde Margethe Dodt har fornys publiceret en Roman paa Dansk. Ved Siden af disse Forfattere bør saa for en Gangs Skyld nævnes en af de dybeste og stærkeste Personligheder indenfor den fremvoksende hjemmetyske Front, én, som desværre blev et Offer for Krigen; jeg tænker paa min nærmeste Ven Johannes Lorenzen, hvis Digte jeg til Dels publicerede i Aarene 1914 og 1915, Digte, der røber Kraft og Inderlighed, og en dyb Kærlighed til det tyske Sprog og til tysk Væsen, og som i enhver Henseende nok kan staa Maal med det Bed-

ste, der blev skrevet af tyske Digttere i denne Periode, som Walter Flex, Heinrich Lersch og Max Barthel. Johannes Lorenzens dybeste Følelse finder vel det mest gribende Udtryk i Slutningslinierne af Digtet: »Altjahrzeilen«.

Doch wisst, wenns käm, dass ich da draussen bliebe,
Ich starb für Freiheit, Ehre, und aus heisser Liebe.

Men tro heller ikke, at den nordslesvigske Befolkning paa Grund af denne Mangfoldighed af kulturelle Strømninger og nationale Interesser ikke har formaaet, igennem sine egne at kunne give sin Indsats til Fremme af Videnskaben. Tværtimod! Fra min nærmeste Hjemegn, Nørreherred paa Als, stammer to Professorer, der har deres Virkefelt i København: Prof. Jakob Nielsen ved Polyteknisk Læreanstalt, og Prof. Jespersen paa Landbohøjskolen. Fra samme Egn stammer ogsaa Sanskrit-Forskeren Dr. Hans Jørgensen. Paa den anden Side er f. E. Professorerne ved Kiels Universitet Otto Scheel og Carl Petersen fødte Nordslesvigere. Og hvilken Andel har ikke den unge tysk-nordslesvigske Generation i Efterkrigsaaarene opnaaet i Hjemlandets, d. v. s. slesvig-holstensk Forskning: som Karl Alnor, Jens Jessen, Hans Fuglsang, Harboe Kardel, Hans Martin Johannsen, Max Rasch, Nicolai Haase, Peter Langendorf, Georg Helmer, Thyge Thyssen, Elisabeth Kardel og Jens Samsøe. Nej, Livet er rigt og stort dernede, naar vi ser det under denne Synsvinkel, og da kan vi slet ikke ønske nogen Forandring. Da bliver for os det national-kulturelle Vekselspil til en Rigdomskilde, og som saadan vil vi gerne bevare det, ja burde vi bevare det.

Naar man nu fuldtud anerkender denne Dobbelt-
hed — eller om man vil — Flerdobbeltthed i Grænse-

befolkningens aandelig-kulturelle Liv, og udfra en saadan Anerkendelse ærlig vil udlede Konsekvenserne, saa vil man uden videre naa til en Billigelse af det Krav, at Dansk og Tysk i Grænseomraadet bør staa ligeberettiget ved Siden af hinanden. Tyskheden bør respekteres uden nogetsomhelst Forbehold, og Spørgsmaalet, hvordan det kan forklares, at en Slesviger med Jysk som Modersmaal kan være tysksindet, bør staa hen. Tilhørsforholdet til den ene eller anden Kultur er hos den enkelte dernede ikke alene et gennem Menneskets Væsen og Natur betinget Forhold, som det maaske burde være, men nu engang ikke kan være. Derimod er det i mange Tilfælde en ren og skær Villiesag, og jeg tør hævde, at ingen er kompetent til at drage en Hjemmetysker til Ansvar, fordi han af fri Beslutning har sluttet sig til Slesvig-Holstenismen, fordi han gennem en Villiesakt, der kan have mange forskellige Grunde, føler sig som Tysker. For mig staar det klart, at manges en Slesviger af Troskab mod sit Hjemland, mod sin særegne slesvigske Folkelighed, paa Grund af en vis Traditionsbundethed slet ikke kan være andet end tysksindet: de Elementer, rigsdansk Levesæt og Tankegang indebærer, vil naturnødvendig gennemgaaende være ham fremmede; han vil staa uforstaaende overfor dem, omtrent maaske som en Atheist maa staa uforstaaende overfor Grundvigionismen. Paa den anden Side kan jeg saa godt forstaa, at en Slesviger af ligesaa ærlig Overbevisning og ud fra den stærkeste Ansvarsfølelse overfor sig selv er Sønderjyde og staar afvisende og fremmed overfor alt, hvad der er tysk. Og vi har jo nok som Erfaringer for, at saadan en dansk Nordslesviger manglen en Gang mangler alle Forudsætninger for en rolig og saglig

Bedømmelse af det Tyske, f. Eks. af visse Fortrin, den præjsiske Forvaltning havde i Sammenligning med den nuværende danske. Men sluttelig er det ogsaa en Selvfølge, at en vis Befolkningsdel i Grænseomraadet staar mellem Nationaliteterne, enten paa den Maade, at den søger at tage Del i begge Kulturers Aandsliv, som her brydes, at de tager det Gode, hvor end det kommer fra, og finder Rigdom i den aandelig-nationale Udveksling, der foregaar i Grænseomraadet — eller at der er enkelte, der staar vaklende mellem begge Lejre eller overhovedet afvisende overfor Nationalitetsproblemet. Disse Kredse, der ikke ved, hvorhen de nu egentlig hører, men dog som Regel er særlig stærke i deres Slesviger-Følelse, fortjener saa sandt ikke at benævnes som »den slimede Masse«, som H. V. Clausen gør det. Vi finder her ofte de bedste og værdifuldeste Mennesker, og ikke alene disse ynkverdige Skrog, man i Almindelighed formoder i de saakaldte blakkedes Rækker. Men: overfor denne Brogethed i Nationalitetsforholdene i Nordslesvig kan der kun gives et Løsen: Respekt for Menneskenes Sindelag, hvadenten de er dansk eller tysk eller endog internationalt henholdsvis intereuropæisk orienterede, hvadenten de taler tysk, dansk, frisisk, plattysk eller jydsk, hvad enten de — uafhængig af deres sproglige Inklinationer — søger deres Tilknytning til dansk eller tysk Kultur, eller nu i Radioens Tidsalder efter Evne retter deres Blik udefter og i deres aandelige Udlængsel nærmest er Europæere. Denne Fordring: Respekt overfor enhver Mands Sindelag, er saa nemt gjort gældende; men hvor vanskeligt det er at gennemføre den, viser jo tilfulde den standende Grænsekamp, eller anderledes formuleret Danmarks henholdsvis det dan-

ske Folks Forhold overfor den Del af den slesvigske Befolkning, der af den ene eller anden Grund staar i Opposition overfor de Grundkræfter, der bestemmer selve det danske Folks nationale og kulturelle Liv, saavel som dets statslige Tilværelse.

Lad mig imidlertid først selv klare Spørgsmaalet, hvad jeg mener om Hjemmetyskhedens Oprindelse.

Af den Fremstilling, jeg gav efter Appels og Clausens Afhandlinger, viser det sig, at man fra dansk Side er tilbøjelig til at antage, at det som Regel har været de laveste og uværdigste Motiver, der har foranlediget Tyskerne i Slesvig til at orientere sig mod Syd. Denne Anskuelse er endnu fremherskende. Morten Kamphøener skrev forrige Aar en Artikel om den hjemmetyske Bonde Thomas Schmidt fra Hovslund og karakteriserede ham som »Manden uden Fædreland«. Helge Knudsen fortalte ved en anden Lejlighed i det samme Blad, at det hovedsagelig var Hjemmetyskerne og Samlingsmændene — der ogsaa er kendte her som »Leisvende« — der ikke kunde klare sig i den økonomiske Krise, paa Grund af manglende Dygtighed og Vindskibelighed. Knudsen blev imidlertid tilrettevist af A. Svensson, der udfra sit nærmere Kendskab til Grænseforholdene hævdede, at mangen Gang just de driftigste og bedste Landmænd sad haardest i det, fordi de i Perioden, da der herskede Pengerigelighed, havde overtaget for stor en Gæld. Og indenfor disses Rækker fandtes i lige stor Grad baade Hjemmetyskere og Tilhængere af Selvstyretanken. Kort og godt: Omdømmet om os er endnu ikke særlig godt. Men hvem er vi saa i Grunden?

Det kan roligt paastaas, at Spørgsmaalet ofte er

bleven stillet, men aldrig egentlig besvaret, endsige i fyldestgørende Grad behandlet. Vil en nationalsindet Mand undersøge dette Problem, skorter det som Regel paa Uhildethed, og en saglig Vurdering af Motiverne og Resultaterne fattes. Det viser den danske Kritik, det træder imidlertid ligesaa tydeligt frem, naar Problemet drøftes fra tysk Side.

Naar jeg nu vil forsøge at klare Skærene, maa jeg først rekurrere paa det historiske Grundlag. En Aarsagsrække maa sikkert søges i, at det egentlige aandelige Liv, der efter Reformationen kom ind i Landet ved Kirkens Hjælp, for en stor Del blev baaret af tyske Præster, og at disse Gejstlige i lange Tider som de i egentlig Forstand førende Personligheder indenfor Almuen kunde tilegne sig en Indflydelse, der gav det Tyske en vis overlegen Stilling indenfor Samfundet. Hven der havde særlige aandelige Interesser i Befolkningen, maatte derefter som Regel have Trang til at leve sig ind i tysk Kultur, og denne Trang var i en lang Periode naturnødvendig særlig stor, saalænge selve det danske Aandsliv i høj Grad blev behersket af den tyske Intelligens, der raadede i Danmark. En anden Aarsagsrække maa søges i Modsætningsforholdet, der har de særlige statsretlige Forhold til Udgangspunkt, som fordum herskede i Slesvig. Folket i den hertugelige Del følte sig som noget andet end Folkefællerne, der tilhørte den kongerigske Del. Disse fra Begyndelsen af alene i det Statsretlige motiverede Modsætninger slog saa senere, da Nationalitetsideen brød frem, om i nationale Modsætninger. Jeg er tilbøjelig til at antage, at vi her har de to væsentlige Aarsagskomplekser, der rækker tilbage i Tiden fra før Begyndelsen af det 19. Aarhundrede. Sidenhen, i Løbet af det 19. Aar-

hundrede, er det, som allerede skildret, Kampen mellem Slesvig-Holstenismen og den danske Nation, der fører til en Skærpelse af de nationale Forhold, til Vækkelsen af Bevidstheden om en Folkelighed, til hvilken man udfra sit Væsen, sine særlige Anlæg og Interesser maa søge sin Tilknytning, maa bestemme sit Tilhørsforhold. Modsætningen Dansk-Tysk træder frem allerede længe før Midten af forrige Aarhundrede, bliver sidenhen fremherskende, efter at Hertugdømmernes Saga er endt og Landene ere blevet præjsiske. Og naar vi nu koncentrerer vore Betragtninger paa Forholdene i Nordslesvig, saa vil vi kunne konstatere, at der foruden visse traditionelle Forbindelser særlig er to Tankerækker, der træder frem i den folkelig-nationale Udvikling: nemlig paa tysk Side Ideen om Opretholdelsen og Hævdelsen af en mægtig og kraftfuld Stat: den tyske Nation — og paa dansk Side: Tanken om Fremelskning af et indre Danmark, vel bedst karakteriseret ved Digteren H. P. Holsts Ord:

For hvert et Tab igen Erstatning findes,
Hvad udad tabtes, det maa indad vindes.

Det tyske Slesvigs Længsel er — naturligvis cum grano salis — rettet mod et større Tyskland, Op-højelsen af den ydre Magt, det danske Slesvigs dybeste Følelser rettet mod et indre Danmark, Fordybel-sen og Berigelsen af de sjælelige Kræfter, hvorved Grundtvigianismen og den folkelige Opdragelse gen-nem Folkehøjskolen viser Vejen fremefter. De In-tellektuelle og aandeligt Interesserede, der søger ind til det Væsentlige i Menneskelivet, vil kunne hævde, at Danskeren ved en saadan Konfrontation af Moti-ver og Maal har valgt den bedre Del, og jeg personlig

vil ikke uden videre kunne opponere mod saadan en Bedømmelse. Men jeg tør dog paastaa, at Begejstringen for en Nation, der er mægtig og stærk og kæmper sig frem til sin Storhed, ogsaa er ædel og god, og vi har jo Beviser for, at ogsaa nordiske Mennesker har kunnet begejstres for den Kraft. den tyske Nation udfoldede siden Begyndelsen af Tredserne, som f. E. Bjørnstjerne Bjørnson i Signalfejden i Slutningen af 1872.

Men saa kommer Spørgsmaalet. Ja, hvordan er det saa bevendt med det sjælelige Indhold, der bestemmer Hjemmetyskernes Væsen og Natur? Og fra dansk Side peges saa i denne Sammenhæng hen paa, at disse Slesvigere dog lever paa Dansk og tænker paa Dansk men alligevel tør sige, at de er Tyskere. Det hævdes — som f. E. af Morten Kamp-høener — at deres Forbindelse med tysk Kultur ikke er Frugten af en virkelig Indlevelse i det tyske. Det er noget villet, noget uvirkeligt . . . . Naar en dansk Forfatter har sagt, at det nationale er det irrationelles Realitet i et Folk, saa gælder det naturligvis ogsaa for Hjemmetyskeren. Men saa betoner Kamp-høener, at det nationale blot ikke hos denne er nogen Realitet, og resumerer, at man derfor kun kan beklage Hjemmetyskeren. »Det tyske har i Virkeligheden kun imponeret ham.« Jeg mener, at en dansk Mand, for sin nationale Selvgtelses Skyld, ikke burde tale saa nedsættende om den nationale Modstander. Men bortset derfra: vi har jo et aandeligt Hjemsted, der er værd at leve i, Slesvig-Holsten, og vi har jo et stort Fremtidsmaal, det stortyske Rige, der saavidt muligt skal omfatte alt, hvad der er tysk, og hvis Styrke ikke skal ligge i den rent ydre Magt, men i de aandelig-sjælelige Rigdomme, det

formaaer at byde paa. Naar man ser nøgternt paa Forholdene, vil man rask kunne konstatere, at Hertugdømmernes Kultur og Historie saa sandt ikke er blottet for ejendommelige og dybe Livsværdier, der kan fastholde og binde den, der føler sig draget hen til dem. Tværtimod! Vi har store Hjemstavnsdigtere, vi sætter højt: som Friedrich Hebbel, Theodor Storm og Klaus Groth, som Timm Kröger, Johann Hinrich Fehrs og Hans Friedrich Blunck, vi har vore store Malere, som Feddersen og Jessen, Dettmann og Fahrenkrog, Emil Nolde og Ernst Barlach, vi har vore store Videnskabsmænd og Filosofer, som Historikerne Theodor Momsen og Georg Niebuhr, som Agrarhistorikeren Geog Hanssen, Juristen Nicolaus Falck, Pædagogen Friedrich Paulsen og Filosofen Julius Langbehn, vi har vore store politiske Foregangsmænd, som Dahlmann og Uwe Jens Lornsen. Og Slesvig-Holsten er for os Vejen til Tyskland, ikke alene geografisk set, men i Særdeleshed ogsaa paa det aandelig-kulturelle Omraade: er for os Vejen til de uendelige aandelige og sjælelige Goder, Tyskland i det hele formaaer at byde den, der søger dertil. Derfor: Hjemmetyskerne har et aandeligt Hjemsted i den Landsdel, de er jordbundne i, ligesaa godt som den danske Befolkning har det i selve Slesvig. Hvor stærkt den tyske Kultur kan virke dragende, ved jo ogsaa en stor Del af det danske Folk, og fra en af de bedste tyske Mænd dernede fra har vi jo endog Vidnesbyrd om, at den fuldstændig kan drage en Mand bort fra den danske Kulturkreds og det danske Folkeliy, nemlig fra Erich Schlaikjer. Han siger selv derom: »Naar et Menneske saaledes har faaet sine dybeste kulturelle Indtryk fra tyske Tænkere og i tyske Ord, saa er han annekteret, og denne Anneksion

ophæves aldrig mere. Han kan maaske bevare en varm Kærlighed til Danmark, en Kærlighed, der er blandet med en Smule stille Melankoli — han kan maaske være en modig og mandig Kæmper for Danskernes politiske Ligeberettigelse og Selvbestemmesret, han kan fremme og støtte Danskernes Sag paa alle Maader, men é t kan han aldrig mere — han kan ikke selv blive dansk. Det Stykke Sønderjylland er tabt — uigenkaldelig og for altid. Forfatteren af disse Linier — siger Schlaikjer saa til Slut — har en Smule Ret til at skrive om denne Proces, thi han er selv en af dem, der har prøvet den i deres eget Liv.« — — De national-kulturelle Indflydelser fra Syd har altsaa en dybtgaaende Kraft, der næppe kan overvurderes, de har spillet en betydelig Rolle for mangen en aandelig interesseret Hjemmetysker og gennem den virket paa bredere Lag i Befolkningen dernede, og denne Udvikling er efter min Mening i et og alt forsvarlig. Naar saa desforuden tages Hensyn til, at den ejendommelige Karakterdannelse, der maa anses som specielt præjsisk og har faaet sin filosofiske Udtydning i det bekendte Kantske Princip: Du skal! — d. v. s. at besidde Villien til at handle efter det kategoriske Imperativ i sit praktiske Liv — har sat sit Præg paa en vis Del af den nordslesvigske Befolkning, saa vil jeg hævde, at ogsaa det har været af det Gode, har tjent til en Berigelse af det sjælelige Indhold, der bestemmer Hjemmetyskhedens Position.

Men dermed skal ikke være sagt, at det i et og alt er forsvarlige Grunde, der har givet Stødet til Hjemmetyskhedens Opstaaen. Blot bør der protesteres mod, at Usselhed, Forfængelighed, og andre mindre hæderlige Grunde i saa meget stærkere Grad

skal have været afgørende for en Orientering mod Syd end for Befolkningens Fastholden ved dansk Sprog, Skik og Kultur. Hvor f. E. Traditionen spiller ind og Børnene følger i Forældrenes Spor, vil et Forsvar efter mit Skøn som Regel med Rette kunne blive ført; men ogsaa hvor den unge Slægt gaar andre Veje, bør man — selv om det maaske ikke kan fuldt forstaaes — respektere denne Udvikling. Hvor den enkelte staaer eller vil staa som nationalsindet, er en Sanivittighedssag; der bør vi anerkende, at »det Sted, du staar paa, er hellig Grund«.

H. V. Clausen tager etsteds selv lignende Grunde i Betragtning som de, der her er bleven fremsat. Han siger nemlig ogsaa i den ovennævnte Afhandling: »Lad os tilsidst høre, hvad en hæderlig, anset, fornuftig og rolig Tysker har for argumenter; det er en amtsforstander i Tønder amt: Først er der »die verbrieftte rechte«, som grundlagde den slesvig-holstenske stat, der har sin hævdvundne berettigelse. Så er det Tyskland, man nu har faaet til fædreland, verdens første kulturstat, og som medlem af den bliver man delagtig i de goder, kulturen giver; så er Tyskland den bedst regerede stat, hvor den største orden hersker. Endelig er Tyskland den mægtigste og mest ansete stat i verden med den friske prestige. Derfor er det bedst at være borger i dette samfund.« Og som dansk Mand tilføjer han: »Man forstår til en vis grad mandens ræsonnement, men ikke, at disse grunde overdøves af blodets, sprogets og hjertets røst, og at hans Øje er lukket for den uretfærdighed, denne kulturstat daglig øver, og den sorg den avler.« Det sidste lader jeg gælde, det første, ud fra min Indstilling, der nu vil være bekendt, ikke. For

der overses det Afgørende: Slesvigs Karakter som Grænseland.

Troskab mod det Hævdvundne i Sprog og Kultur, Troskab mod overleverede historiske Reminiscencer og Sammenhæng er ogsaa det, der den Dag i Dag knytter Hjemmetyskerne til den tyske Nation og til det tyske Folk. Men derudover bør der maaske tages Hensyn til en vis Oppositionsaand, der særpræger Grænsebefolkningen i det hele og naturligvis dermed ogsaa den tyske Del. Erich Schlaikjer har engang fundet et fornøjeligt Billede for den Kendsgerning, at den slesvigske Befolkning vil have Lov til at være sig selv og at raade sig selv. — »Slesvigeren er stilfærdig, trofast og af en nordisk træg Udholdenhed, som kan udarte til Egenraadighed. Naar en slesvigsk Bonde staar ved en Korsvej og i sit Indre har besluttet at gaa til højre, saa behøver blot nogen at raade ham til det samme. Saa vil Slesvigeren maale ham med Blikket og sige: »Jeg ved vel nok bedst selv, hvilken Vej jeg skal gaa«, og saa gaar han til venstre.« Der er meget rigtigt i denne Iagttagelse, hvis Fremstilling samtidig vidner om Forfatterens Lune og Vid. Men selv om det er saadan: Hjemmetyskhedens Opposition i Nutiden bunder dog meget dybere, er meget fastere underbygget, end at et saadant Karakterpræg alene kunde give Forklaringen. Hovedpunkterne, der betinger Modsætningen, skal her i al Korthed fremføres:

1. Vi anerkender Selvbestemmelsesretten som det uomgængelige Grundlag for Slesvigs statsretlige Stilling, men vi anerkender ikke og kan ikke anerkende, at Selvbestemmelsesrettens Principper er sket tilstrækkelig Fyldest ved Grænsereguleringen af 1920 med dens Zoneinddeling og de forskellige Afstem-

ningsregler indenfor disse Zoner. At Afstemningen maatte finde Sted, vil næppe blive bestridt af nogen ansvarlig tænkende Tysker, selv om Kravet altid bliver opretholdt, at en Grænseordning i Slesvig ene og alene maa blive gennemført paa Grund af en direkte Forhandling mellem Danmark og Tyskland. Men Grænsen blev ikke lagt der, hvor den efter Afstemningens Resultater skulde være bleven lagt: nemlig efter Princippet: lige store Ofre paa begge Sider af Grænsen. Danmark burde have accepteret Tanken om en Grænseregulering, der saa nogenlunde havde svaret til Tiedje-Linien og var bleven ført nordlig om Tønder og Højer. Da det ikke er sket, oprettholdes fra vor Side Grænserevisionskravet. Efter min Anskuelse burde saa ved en eventuel Nyordning af Grænseforholdene de Retningslinier danne Grundlaget, der er blevet opstillet af den hamborgske Folkeretslærer Laun: Afstemning efter mindst mulige Forvaltningsenheder, og Grænsedragningen efter en Linie, der lægger lige store Mindretal paa begge Sider af Grænsen.

2. Vi anerkender ikke den Skoleordning, der er bleven tilstaaet det tyske Mindretal, som fyldestgørende. Sikkert kan det ikke nægtes, at den er enestaaende liberal, og at det viser sig, at man har lært af de Fejl, Prøjerne har begaaet paa Skolevæsenets Omraade. Men en Ordning, der i første Række gennemføres af Klogskabshensyn, vil aldrig kunne være godt nok underbygget; Retfærdighedssynspunkterne maa her til yderste Konsekvens være bestemmende, og de maa saa føre til Anerkendelsen af, at Mindretallets Skolevæsen skal holdes det mest mulige udenfor statlig Indflydelse, og at Mindretallet bør beskyttes i dets Eksistens. Denne Ordning maa

kunne gives, saafremt der haves Garanti for, at Mindretallet i Henseende til Ordningen af de statsretlige Forhold godkender, at Retsprincippet, og ikke Magtprincippet, skal være afgørende, og en saadan Garanti er efter mit Skøn under de nuværende Forhold givet i en tilstrækkelig Grad. Derfor vil Hjemmetyskheden altid opretholde Kravet om Gennemførelse af en Kulturavtonomi, der in concreto f. E. maa føre til, at der indsættes særlige tyske Skolekommissioner for de tyske Skoleafdelinger, og at der gives Mulighed for, at Børn fra tyske Hjem ved tysk Uddannelse kan føres frem til den danske Studentereksamen. Vi gør Krav paa en tysk Intelligens i Nordslesvig ogsaa for Fremtiden, og ønsker at sikre os den derigennem, at vi faar Muligheden til højere Skoleuddannelse paa Tysk for vor fremvoksende Ungdom.

3. Med al Energi vil vi rette vor Kamp mod den Opsugningsidee, der i saa fremtrædende Grad har været bestemmende for den hidtidige danske Mindretalspolitik og endnu er det ledende Motiv for den Politik, der fra alle danske Partiers Side ønskes gennemført overfor Tyskheden i Nordslesvig. Kampen rettes her mod den Tankegang, der har faaet sit prægnanteste Udtryk i H. P. Hanssens Ord: »Jeg haaber, at Tyskheden i Nordslesvig i Løbet af Tiden vil optæres, optrævles, smuldre hen og dø ud.» Saa ofte der den Dag i Dag vises hen paa det særegne Forhold, at Tyskheden i Grænselandet til to Tredjedele bestaaer af Hjemmetyskere, staar dog uden al Tvivl Tanken bagved, at denne Befolkningsdel maa kunne assimileres. Jeg har ved Lejlighed skarpt og tydeligt karakteriseret mit Standpunkt til Opsugningspolitiken i et tysk Foredrag, hvor jeg ved en

Sammenligning mellem tysk og dansk Stræben for at denationalisere Mindretallet siger: »Das Prinzip der Assimilierung und Eliminierung der Minorität durch das Herrschaftsvolk ist auch heute noch Leitmotiv aller politischen Massnahmen. Die Minderheit gilt noch heute als unerwünschter Bestandteil der Nationen, den es möglichst schnell zu beseitigen gilt. So war es einst, so ist es heute noch! Das Prinzip ist also dasselbe geblieben, nur die Mittel, derer man sich zur Erlangung des Zieles zu bedienen sucht, sind andre geworden. Früher galt es — um die sattsam bekannten Worte Köllers zu verwenden — »die Ruhe im Lande« herzustellen und aufrechtzuerhalten, und darum wurden die Angehörigen der Minderheit, soweit sie sich für ihre nationale Sache betätigten, allen möglichen Verfolgungen und Drangsalierungen ausgesetzt. Dänemark ist ein kleines Land und kann schon aus diesem Grunde nicht eine so nackte Gewaltpolitik gegenüber der einem mächtigen Volke sich zurechnenden Minorität betreiben. Darum will man hier nur die Minderheit aufsaugen.... Ich halte die eine wie die andere Form der Bekämpfung einer völkischen Minderheit für gleich verwerflich; ist die erste brutal und von offenkundiger Ungerechtigkeit, so ist die zweite durch und durch unehrlich, hinterhältig und — trotz des Scheins taktischer Ueberlegenheit und einwandfreier moralischer Qualifikation — von einem bitteren Zwang für diejenigen, die sich den Tendenzen und Auswirkungen einer solchen Aufsaugungspolitik aus dem einen oder anderen Grunde fügen und unterwerfen müssen.« Mangen en anset dansk Nord-slesviger kender disse Ord og har givet dem sin Tilslutning. Forhaabentlig forstaaes de ogsaa her.

Og lad mig nu til Slut nævne to danske Mænd, der med en dyb Forstaaelse for det Særegne i den dansk-tyske Nationalitetsstrid har fundet træffende Udtryk for den Grundtanke, der ogsaa staaar bagved de Anskuelser, jeg her har fremført. Begge de Mænd, der tænkes paa, sidder i Tønder: Amtsskolekonsulent Nicolai Svendsen og Grev Schack-Schackenburg. Svendsen siger i sit Skrift: »Hjemstavn«, der blev offentliggjort 1904: »To Kulturer strides under ulige Kaar om Fremtid og fri Udfoldelse. Der er aaben Fejde. To beslægtede Nationer griber i deres Udfoldelse ind i hinanden og kæmper hver for sig, for at tilintetgøre den andens Nærværelse paa et sprogligt begrænset Omraade. Den ene er Angriberen, den anden Forsvareren. Det er en historisk Udvikling, der foregaar under Kamp og Arbejde. Ingen kan overse Udfaldet, ingen tælle Saarene, ingen føle den Smerte, der voldes. Fremtiden er en lukket Bog. Den ligger med syv Segl. Hvert kommende Slægtled rister Runer paa dens Blade, og mange er endnu tilbage, hvide og ubeskrevne. Hvad vil der komme til at staa paa dem? Et Folks politiske Død og Undergang eller et Vidnesbyrd om Sejr ved Selvstændighedsfølelse. Ingen ved det. Der er noget dybt sørgeligt i denne Kamp, fordi den paa begge Sider hviler paa samme Grundtanke: de germanske Stammers Levedygtighed. Brydningerne er et Udslag af denne Evne. Hvis Forsvaret pludselig ophørte, vilde det være Tegn paa Svækkelse. Et forældet Tankesæt vil sætte Skel mellem Nationerne efter en Streg paa Kortet. Men Livsnerverne lader haant ad Diplomaternes politiske Grænser. Kulturen bundes i Tradition og Sprog, og i Stedet for at bekæmpe hinanden burde man glæde sig over Tegnene paa Livs-

kraften. Men ingen stiger op paa det højere Stade for ved det ny Aarhundredes Gry at byde Tvedragten ophøre, for at mane til Fred, for at de gærende Kræfter, Udslaget af samme Ophav, kan anvendes til Gavn for Grundtankens Udbredelse. Det er Historiens Blindhed, der medfører Farer og kun fører til For-dærvelse.« Det er saa sandt, saa sandt, det, der her siges; men Ordene synes at være fuldkommen glemt særlig indenfor de Kredse, Forfatteren selv har sin nærmeste Tilknytning til.

Saa altsaa endnu til Lensgreve Schacks Ord, der blev fremsat paa et Møde af Foreningen »Norden« i Gøteborg forrige Aar. Selve Tanken blev indenfor den Ramme, hvor Talen blev holdt, ligesom fremført overfor den skandinaviske Offentlighed, og burde som saadan ogsaa vel særlig have Bud til den Kreds, der her er tilstede. Grev Schacks Ord var: »Vort Forhold til vort eget Land kan kun vinde i Intensitet ved at komme i Berøring med en anden Nationalitet, hvorved vi tvinges til at lære os selv bedre at kende og faar større Hengivenhed for dansk Ejendommelighed.... Møder vi en Kraftudfoldelse fra den anden Side i den rette Aand, saa at vi betragter den som en Opfordring til at tage os endnu mere sammen, gøre os og vort eget endnu bedre og virkelig ogsaa naar frem og opad, saa er der ingen Grund til at opgive den rolige og venlige Holdning overfor Mindretallet. Vi kunde endog nære en vis Erkendtlighed, fordi det har tvunget os til at naa ud over os selv. To Nationaliteter, der sætter deres bedste ind ved Sammenstødet, kan, der hvor de mødes, løfte hinanden som Isflager, der af Vind og Strøm føres mod hinanden, skruer sig op og skinner milevidt i Vintersolen.... Naar to Nationaliteter, to Kulturer, til Trods for et

vist Slægtskabsforhold, er saa særprægede som den danske og den tyske er det, burde vi, burde de have Raad til at mødes paa en mere vennesæl Maade uden at behøve at frygte for, at man skulde sætte noget af sit eget til ved det....«

Det var altsaa Ord af danske Mænd. Jeg godkender dem, og jeg er glad for det som Hjemmetysker, at saadanne Tanker ere blevne fremsatte af dansksindede Nordslesvigere, af slesvigske Landsmænd. Forhaabentlig vil saadanne Tanker ogsaa virkelig engang i Tiden kunde lede til et bedre Forhold mellem Nationaliteterne i Slesvig og til en ædelere Form for Nationalitetskampen.
